

*Пшенична Ольга Юрївна,
Національний університет "Острозька академія"*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПИСЬМОВИХ ТЕКСТІВ

В основі психолінгвістики лежить осмислення мовленнєвої діяльності з точки зору індивідуальних психологічних характеристик учасників комунікативних процесів. Зокрема, ця суміжна лінгвістична наука розглядає явища кодування та декодування інформації з погляду внутрішніх чинників окремих індивідуумів та надає особливого значення інтелектуально-психологічному стану свідомості конкретних учасників мовленнєвих процесів.

Вивчення психологічної обумовленості мови, її ролі в побудові письмових текстів, зокрема іншомовних, а також проблем, пов'язаних з формуванням мовної особистості автора та реципієнта є основою низки досліджень. Актуальність даної проблеми полягає у потребі в подальшому розвитку психолінгвістики як суміжної науки, що вивчає індивідуальні психологічні особливості породження та сприйняття мовлення. Психолінгвістика, що з'явилась у 50-х роках ХХ століття, є відносно новою граничною з мовознавством наукою, і тому потребує особливої уваги до маловивчених та малорозроблених аспектів.

Говорячи про стан дослідженості проблеми, варто згадати роботи, що висвітлюють різноаспектні проблеми психолінгвістичних досліджень тексту. Зокрема, вагомий вклад у розвиток науки зробив О. О. Леонтьєв, що визначав психолінгвістичний аналіз як осмислення співвідношення особистості зі структурою та функціями мовної діяльності. Важливими для психолінгвістичної науки є праця Виготського Л. С. "Мышление и речь" [2] та багато інших. Дослідженню проблем і тенденцій розвитку психолінгвістики як суміжної науки приділяли увагу такі науковці як Горелов І. Н., Белянін В. П., Сахарний Л. В., Зимня І. О., Леонтьєв О. О. та інші дослідники галузей мовознавства та психології. Однак варто зауважити, що вище названі дослідження не вичерпують проблем психолінгвістики, а лише відкривають нові етапи пізнання явищ мовленнєвої діяльності.

Розуміння та утворення мовних повідомлень є настільки автома-

тичним, що може здатися надзвичайно простим процесом. Звуки та літери безпосередньо вражають органи чуття утворюючи слова, що об'єднуються у фрази, звороти та речення. Таким чином, сприйняття мовної інформації здається нічим іншим, як розпізнаванням послідовності лінгвістичних символів, однак у дуже швидкому темпі. Що ззовні здається лінгвістично очевидним, виявляється надзвичайно складним з точки зору психолінгвістики.

Письмове монологічне мовлення – це мовлення без співрозмовника, його мотив і задум повністю визначаються суб'єктом. Якщо мотивом письмового мовлення є контакт, прохання чи вимога, то адресант повинен уявити того, до кого він звертається, передбачити його реакцію на своє повідомлення. Особливість письмового мовлення полягає саме в тому, що весь процес контролю над письмовим мовленням залишається в межах діяльності самого творця мовлення, без корекції з боку слухача.

Особливо важливим є аспект стильових характеристик письмового повідомлення, адже функціональний стиль мови розглядається психолінгвістикою як засіб вираження конкретних намірів ситуативно забарвленими засобами мовної системи. Лінгвістичні та паралінгвістичні особливості кожного зі стилів мовлення безпосередньо впливають на свідомість реципієнта та формують його враження від прочитаного письмового повідомлення.

Таким чином, можна зробити висновок, що психологічні чинники значною мірою впливають на здатність людини породжувати та сприймати певні одиниці мовлення, зокрема писемного. Психолінгвістичний підхід до аналізу текстів та їх міжстильових відмінностей заслуговує особливої уваги, оскільки торкається проблем психологічної зумовленості утворення та сприйняття актів мовленнєвої діяльності, що надає вагомої ролі особливостям індивідуальної свідомості учасників комунікативного процесу. Саме такий аспект дослідження письмового тексту має вагомий вплив на дослідження явища мови як засобу передачі різноаспектної інформації та емоцій. Психолінгвістичний аналіз розкриває багатогранність мовної системи не лише як закономірної послідовності символів або звуків, наділеної конкретною семантикою, а як системи передачі прихованих значень, намірів, та емоційних станів учасників комунікативного процесу.

Література:

1. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность / А.А. Леонтьев. – М., 1969.

2. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский. – М., 1996.
3. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Л. В. Щерба. – М., 1974.
4. Горелов И. Н., Седов К. Ф. Основы психолингвистики / И.Н. Горелов. – М., 1997.
5. Белянин В. П. Психологическое литературоведение. Текст как отражение внутренних миров автора и читателя / В.П. Белянин. – М.: Генезис, 2006. – 320 с.
6. Сахарный Л. В. Введение в психолингвистику / Л. В. Сахарный. – Л., 1989.
7. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке / И. А. Зимняя. – М., 1978.
8. Ижинкин Н. И. Механизмы речи / Н. И. Ижинкин. – М.: Издательство академии педагогических наук, 1958.
9. http://www.voppsy.ru/journals_all/issues/1996/966/966041.htm//Лобок А. М. Диалог с Л. С. Выготским по поводу письменной речи.